

**NGƯỜI KỸ SƯ
DƯỚI CON MẮT NHÀ XÃ HỘI HỌC**

(Đọc cuốn *Kỹ sư* của I.S.Mangutov
Moskva, "Sovetskaia rossija" 1980)

Đây là cuốn sách chuyên khảo kinh tế - xã hội học về lao động của người kỹ sư trong các xí nghiệp công nghiệp. Vấn đề được đặt ra là lao động của người kỹ sư, vai trò của họ trong tập thể, làm thế nào để sử dụng tốt nhất khả năng của họ...

Trong lời nói đầu, tác giả dẫn ra bức thư của một bạn đọc là chuyên gia trẻ đã tốt nghiệp đại học ba năm. Bức thư viết "...Sự chuyên môn hóa, nghĩa là những năm tháng học hành phức tạp nhất của tôi, tất cả những cái đó thực chẳng đem lại cái gì! Đối với nhiệm vụ của tôi hiện nay, thì ba năm học đã là quá thừa! Đây không phải là tôi nói về sự: bất bình của mình. Biết bao sức lực của chúng tôi và tiền của của Nhà nước đã bị phung phí. Để được cái gì? - Một sự uổng công!" (tr. 6)

Nỗi băn khoăn, day dứt của người kỹ sư này chính là điều mà tác giả muốn trình bày với chúng ta: sự cấp bách phải nghiên cứu lao động của các chuyên gia và tạo những điều kiện xã hội tốt nhất để phát huy khả năng tiềm tàng của họ.

Sách được chia làm 4 chương:

Chương 1: Tiến bộ khoa học kỹ thuật và cách mạng khoa học - kỹ thuật. Đó là gì ?

Trước hết, tác giả điếm qua những thành tựu nổi bật nhất của cuộc cách mạng khoa học - kỹ thuật hiện đại và tác dụng của nó đối với sự phát triển của xã hội loài người. Ngày nay, khoa học với tính cách là một lực lượng sản xuất trực tiếp được thể hiện ở các mặt:

- Các tri thức khoa học được vật chất hóa trong các phương tiện kỹ thuật của sản xuất.
- Toàn bộ các quá trình quản lý và cải tạo đời sống xã hội đều dựa trên các tri thức khoa học.

Do tác động của tiến bộ khoa học - kỹ thuật, quá trình sản xuất của xã hội được đổi mới về chất. Đó là ảnh hưởng toàn diện của nó đến sự phát triển lực lượng sản xuất xã hội: các thay đổi căn bản trong tính chất và nội dung lao động; trình độ văn hóa giáo dục của người lao động không ngừng được nâng cao.

Trong xã hội xã hội chủ nghĩa mọi người lao động đều tham gia vào sự phát triển tiến bộ khoa học kỹ thuật ở các mức độ khác nhau. Vai trò quan trọng nhất thuộc về người kỹ sư với đầu óc tổ chức, năng lực cải tạo, sự thông thạo nghề nghiệp và hành vi lao động tự giác của họ.

Chương II: Mối quan hệ qua lại giữa người kỹ sư và tiến bộ khoa học kỹ thuật

Tác giả kể lại quá trình xuất hiện người kỹ sư trong lịch sử sản xuất của loài người. Khi sản xuất trở nên phức tạp, có thêm nhiều loại máy móc, cơ khí, thì nảy sinh yêu cầu phải đào tạo những người quản lý, các kỹ thuật viên cao cấp.

Xí nghiệp hiện đại là một hệ thống phức tạp, một tổng thể các bộ phận có quan hệ tương hỗ, thực hiện các chức năng khác nhau. Người kỹ sư - đó là chuyên gia kỹ thuật và quản lý. Tác giả cuốn sách coi nguồn gốc sáng tạo làm dấu hiệu chủ yếu của lao động kỹ sư.

Lao động người kỹ sư, đó là một hoạt động đặc thù phức tạp, việc thực hiện nó đòi hỏi phải có trình độ kiến thức phong phú và hiện đại.

Người kỹ sư không những cần có hiểu biết về kỹ thuật và công nghệ, mà cả về kinh tế, tổ chức sản xuất và các mối quan hệ sản xuất (hay quan hệ xã hội) biết giải quyết công việc một cách sáng tạo các vấn đề kinh tế và kỹ thuật của xí nghiệp.

Bằng hoạt động của mình, người kỹ sư bảo đảm cho sự biến đổi của khoa học thành lực lượng sản xuất trực tiếp. Vị trí quan trọng như vậy đòi hỏi họ sử dụng hợp lý lao động của mình, để vừa thúc đẩy sản xuất vừa phát huy không ngừng kiến thức họ thu nhận ở nhà trường trước đây và là thực tiễn cụ thể hôm nay.

Chương III: Có những khả năng tiềm tàng trong công tác của người kỹ sư hay không?

Tác giả tiến hành nghiên cứu các tập thể cán bộ kỹ thuật bằng phương pháp xã hội học và chỉ rõ: giữa xí nghiệp với tính cách là một hệ thống kinh tế-xã hội và người lao động xảy ra một quá trình thường xuyên trao đổi các giá trị, được thực hiện bằng cách đáp ứng các nhu cầu và lợi ích của nhau. Xí nghiệp thực hiện các nhiệm vụ sản xuất, phúc lợi cho người lao động. Còn người lao động hướng hoạt động của mình nhằm thực hiện các kế hoạch sản xuất, qua đó thỏa mãn tối đa các nhu cầu và lợi ích chính đáng.

Khi nghiên cứu lao động của người kỹ sư, việc tìm hiểu sự thỏa mãn của họ về một công tác cụ thể là chỉ tiêu quan trọng đánh giá thái độ lao động của họ. Nhưng vấn đề không phải chỉ là tạo ra các điều kiện làm cho thỏa mãn về lao động, mà điều quan trọng là phải giáo dục cho người lao động có những nhu cầu và lợi ích đúng đắn.

Nội dung lao động và tổ chức lao động quyết định phần lớn sự thỏa mãn về công việc của người kỹ sư.

Tiếp đó tác giả phân tích tình hình biến động cán bộ về mặt tâm lý - xã hội. Tính chất ổn định của cán bộ phụ thuộc vào các yếu tố:

- Sự phù hợp giữa công tác được giao với khả năng của mình.
- Tổ chức lao động.
- Triển vọng phát triển về chức vụ và nghề nghiệp.
- Tiền lương.

Hàng ngày, người kỹ sư bắt đầu giờ làm việc cùng với các công nhân và nhân viên. Nhưng công tác của người kỹ sư không giống như của người khác. Nó không thể hiện rõ rệt ở các tiêu chuẩn như năng suất hay số lượng sản phẩm. "Thời gian làm việc của kỹ sư ở Liên Xô hiện nay bằng 13% tổng quỹ thời gian làm việc của toàn bộ người lao động. Công tác kỹ thuật thường xuyên tìm tòi, sáng tạo không ngừng là chức năng chủ yếu trong lao động kỹ sư. Tuy nhiên, như tác giả đã chứng minh, nhóm

các công việc trong đó tập trung các chức năng kỹ thuật đòi hỏi sự sáng tạo chiếm không quá nửa ngày làm việc của người kỹ sư.

Nguyên nhân của tình trạng này là công việc của người kỹ sư ở xí nghiệp phân nhiều bị đánh giá không phải theo phân công việc sáng tạo, mà theo cách người đó thực hiện nhanh chóng và linh hoạt đến mức nào những nhiệm vụ hàng ngày, hoàn toàn không có tính chất kỹ thuật.

Sự hao phí lao động kỹ sư dẫn đến hậu quả cho xã hội và mất đi những chi phí rất lớn để đào tạo và nuôi dưỡng một số kỹ sư nhiều hơn nhu cầu. Nó làm cho mức lương của kỹ sư tương đối thấp, một số kỹ sư không muốn tích cực lao động sáng tạo và chịu trách nhiệm. Điều này lại đưa đến tình trạng tổ chức và quản lý lao động bị lạc hậu so với tiến bộ khoa học - kỹ thuật, không áp dụng được các phương pháp khoa học trong sản xuất.

“Việc bảo đảm cho lao động có nội dung phong phú, làm nó có nhiều chức năng kỹ thuật sáng tạo sẽ làm cho lao động trở nên có giá trị đối với người kỹ sư, bồi dưỡng thái độ lao động sáng tạo, làm giảm sự biến động của các chuyên gia” (tr. 177).

Chương IV: Các kỹ sư có thể làm việc có hiệu quả hơn không?

Trong chương này, tác giả phân tích các điều kiện làm việc của người kỹ sư trong xí nghiệp, trước hết đó là tổ chức có khoa học lao động của cán bộ kỹ thuật. Tác giả điếm qua quan điểm của các nhà khoa học tư sản, đặc biệt là hệ thống F.U. Tay-lo và phê phán tính chất phản khoa học, phản nhân đạo của hệ thống này.

Tổ chức có khoa học lao động của chuyên gia bao gồm một tổ hợp phong phú các kiến nghị về phương diện kỹ thuật - tổ chức, sinh lý, tâm lý - xã hội. Đó là việc phân công và hợp tác lao động giữa các bộ phận kỹ thuật và từng người, tổ chức chỗ làm việc và điều kiện lao động, định mức lao động nghiên cứu hệ thống lập kế hoạch lao động, hợp lý hóa các tài liệu và thông tin...

Tác giả nêu ra các nguyên tắc xây dựng mô hình quản lý lý tưởng ở xí nghiệp, cải tiến hệ thống tổ chức và quản lý, đề ra một cơ cấu ngày làm việc hợp lý. Trong sản xuất sử dụng các loại phiếu hướng dẫn - công nghệ, tổ chức lao động; bố trí chỗ làm việc của người kỹ sư nhằm nâng cao năng suất lao động, tăng khu vực làm việc và tổ chức các phương tiện kỹ thuật thuận tiện. Trong phòng làm việc, trong phân xưởng, xếp đặt các loại điện thoại, sơ đồ, thông báo, nơi tiếp khách hợp lý để tiết kiệm thời gian làm việc, tạo điều kiện cho các cán bộ kỹ thuật suy nghĩ một cách toàn diện, sáng tạo trong lao động của mình.

Xí nghiệp phải tạo điều kiện cho người kỹ sư tham gia các quá trình quản lý, làm cho lao động của họ có tính chất sáng tạo và đánh giá kỹ sư theo các giá trị lao động sáng tạo, khác với lao động của những công nhân bình thường. Xí nghiệp phải cải tiến không ngừng các quá trình sản xuất, tổ chức lại lao động, đưa các tiến bộ khoa học - kỹ thuật vào sản xuất. Điều đó sẽ thúc đẩy sản xuất phát triển, đồng thời tạo cho người kỹ sư phát huy kiến thức và tiềm năng của mình.

Những vấn đề mà tác giả đề cập đến trong cuốn sách này chắc chắn rất có ích cho chúng ta khi nghiên cứu các tập thể lao động và đưa ra những kiến nghị về vấn đề tổ chức lao động trong các xí nghiệp công nghiệp.

ĐỖ MINH KHUÊ